

SAKSLISTE

MKR-sak 36/99

FØRINGER MKR 2000 [REDACTED]

1998

1999

2000

2001

2002

2003

2004

2005

2006

2007

2008

2009

2010

MELLOMKIRKELIG RÅD

OSLO

6-7.99

MKR SAK 36/99

FØRINGER FOR ÅRSPLAN /BUDSJETT 2000

Saksbehandler

Generalsekretæren

Saksframstilling

Bakgrunn

Under Rådets drøfting av Virksomhetsplanen og budsjettet for 1999 (MKR-sak 4/99), uttrykte Rådet en utilfredshet over å sitte og behandle en så stor plan med så mange detaljer. Mulighet for oversikt og dermed til å gi styringssignaler ble etterlyst og en klar forventning om at sekretariatet forberedte framtidige planer på en annen måte kom til syne i følgende vedtak:

«legge fram for Rådet på septembermøtet forslag til føringer for arbeidet med virksomhetsplan og budsjett for 2000»

På denne bakgrunn skal det lages en årsplan for Mellomkirkelig råd som inngår i Årsplan for de sentralkirkelige råd.

I Føringer

Med føringer menes forutsetninger og rammer som er av en slik art at de bestemmer

- hva som skal vektlegges,
- på hvilken måte en skal arbeid og
- hvilke ressurser(personalmessige og økonomisk) en har til rådighet
- og hvem en skal samarbeide med for å oppnå dette.

Den overordnede ramme for føringer for arbeidet med årsplan og budsjett for 2000 er gitt gjennom KMs Strategidokument for Den norske kirke 1999-2002. Her beskrives viktige utfordringer som Den norske kirke står overfor . Disse er

- Åndelig fornyelse
- Barn og unge
- Ledelse og medarbeiderskap i kirken
- Lokalmenighet i et globalt fellesskap
- En lyttende og oppsøkende kirke

KM ber i sitt vedtak de tre rådene

«utarbeide årlige planer som fanger opp disse anliggender og sikrer dem gjennomslag i rådernes prioriteringer»

MKR kjerneområder utgjør også viktige forutsetninger for arbeidet med årsplan og budsjett for 2000.

Disse kjerneområder er utledet av det mandat MKR er gitt av Kirkelov og KM. Det sier i korthet at MKR skal ivareta Den norske kirkes økumeniske og internasjonale forpliktelser.

Som en grunnleggende føring i arbeidet innen mandatet gjelder nå at Den norske kirke er i **kirkefellesskap** med de anglikanske kirkene i Storbritannia og de lutherske kirkene i Norden og Baltikum gjennom Porvo-avtalen og med Metodistkirken i Norge gjennom "Nådens fellesskap"

I arbeidet med oppgaver innen rådets kjerneområder samarbeider og samhandler rådet nært med **Kirkerådet og Samisk kirkeråd** på områder som gjelder misjon, kirkeavtaler og samisk kirkeliv.

De signaler som Rådet ga i forbindelse med sin behandling av VP1999 (MKR-sak 4/99) vil også være en viktig føring for arbeidet med årsplan og budsjett for 2000. Et viktig anliggende for Rådet var å få en plan som tydeliggjør noen områder som det vil bli arbeidet spesielt med. På den måten vil MKRs virksomhet framstå mer fokusert .

Videre forutsatte Rådet at årsplanen redegjør for hvordan arbeid på Rådets kjerneområder ivaretas og virkeliggjøres gjennom samarbeid og ba om at **de viktigste samarbeidspartnerne ble identifisert..**

MKR mener virksomheten vil være tjent med en høyere bevissthet om at sekretariat, nemnder og råd kan være ressurser for hverandre . Nemndene er viktige faglige arbeidsredskap . MKR forutsetter også at sekretariatet og **fagnemdene arbeider koordinert** i løsning av oppgavene på Rådets kjerneområder . En pekte på muligheten for at noe av arbeidet kan organiseres i f.eks prosjektgrupper . Likeså understreket rådet at det burde undersøkes hvorvidt enkelte oppgaver kunne **delegeres/fases** ut til andre, f.eks et bispedømme eller et teologisk fakultet .

I de sentralkirkelige råds årsplan og årsmelding må det **f.eks gjennom koder** gå tydelig fram hva som er Rådets ansvar når det gjelder å prioritere og evaluere.

I sitt arbeid med saken har sekretariatet ført opp 9 **kjerneområder** som utledes av Rådets mandat . På alle disse områdene har Rådet i dag løpende oppgaver. Fra år til år vil kjerneområdene har ulik vekt . Det er viktig å forstå hvordan mye av Rådets virksomhet **gjøres gjennom de økumeniske organisasjonene** som Den norske kirke er medlem av. De viktigste er:

Gjennom **Norges kristne råd (NKR)** samarbeider rådet med andre kirker i Norge både om lokale, nasjonale og internasjonale økumenisk arbeid – neste år særskilt innenfor Jubileum 2000 satsingen.

Gjennom **Nørdisk økumenisk råd(NØR)** vil vi søke å fokusere samarbeidet med nordiske kirke og økumeniske organ om spesifikke økumeniske utfordringer som springer ut av den særegne nordiske kirkestruktur.

Gjennom **Det lutherske verdensforbund (LVF)** deltar vi i teologisk samtalearbeid med andre konfesjoner og i menneskerettighets og fred-og forsoningsarbeid i land med lutherske søsterkirker .

Gjennom **Konferansen av Europeiske kirker (KEK)** kan vi kanalisere en del av vårt engasjement rettet mot Europa og europeiske problem i kirke og samfunn

Gjennom **Kirkenes Verdensråd(KV)** søker vi å være med å adressere spørsmål som gjelder kirkens enhet og misjon , den globale gjelds og fattigdomskrisen og kirkens advocacy rolle for rettferd og menneskerettigheter.

Gjennom det nære arbeidsfellesskapet med **Kirkens U-landsinformasjon (KUI)** og dermed Global Info (Frikirkene) har rådet et sentralt arbeidsredskap for menighetspedagogisk virksomhet samt arbeid med spørsmål som gjelder vennskapsmenigheter og implementering av Forbruk og rettferd-satsingen. I år 2000 vil KUIs årstema være "Jubelår 2000 –glede- fellesskap- solidaritet- håp" – inspirert av det økumeniske prosjektet "Jubileum 2000"

På feltet misjon og økumenisk samarbeid er **Samarbeidsrådet for menighet og misjon (SMM)** et viktig organ for samarbeid mellom KM (KR;MKR og BM) og de frivillige lutherske organisasjoner for ytremisjon om temaet misjonerende menigheter og ulike typer kontakt mellom menigheter i Norge og i land hvor norsk ytre misjon arbeider.

Med **Kirkens Nødhjelp (KN)** arbeider vi etter en Rammeavtale hvor samarbeid overfor økumeniske organisasjoner,informasjonsvirksomhet,beslutningspåvirkning overfor myndigheter og samarbeid innenfor definerte fagfelt som fred- og forsoning,menneskerettigheter flyktninger og innvandrere og det sørlige Afrika er framhevet spesielt. Rammeavtalen er under revisjon og vil bli forelagt rådet når et forslag er klart.

Med **Utenriksdepartementet (UD)** vil det gode samarbeidet fra sak til sak videreføres. Det vil særlig gjelde menneskerettighetsarbeid og freds- og forsoningsarbeid – både opp mot FN-organisasjonene (FN's generalforsamling og Menneskerettighetskommisjonen) og mot spesifikke land og regioner som Midtøsten,Balkan,Colombia,Great Lakes regionen i Afrika(Rwanda ,Sudan (i samarbeid med NKR) og Etiopia/Eritrea (i samarbeid med KN) Videre vil det gjelde religionsfrihetsspørsmål særskilt-både direkte og gjennom Oslo-koalisjonen for religions- og livssynsfrihet.

I nær konsultasjon med KN vil det også neste år kunne være naturlig at det er MKR som fremmer søknad for UD om midler til menneskerettighetsarbeid i regi av medlemskirker i KEK/LVF/KV eller disse organisasjonene selv.

Andre samarbeidsorganer som er viktige er **Nasjonalkomiteen for LVF i Norge** som er i en fase med nyetablert samarbeid rundt spørsmål som møter oss gjennom arbeidet i LVF. På et annet kjerneområde er **Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn i Norge** en samarbeidspartner i spørsmål omkring religionspolitiske spørsmål som majoritets og minoritetsreligioner og livssynssamfunn har felles interesse av.

På feltet menneskerettigheter oforbruk og rettferd virkeliggjøres deler av MKRs engasjement også gjennom samarbeid med ikke-kirkelige organisasjoner som **Det norske menneskerettsfondet** hvor MKR ivaretar sekretariatsfunksjonen, **NGO Forum for menneskerettigheter,Forum for utvikling og miljø,Miljøheimevernet og SLUG(Slett u-lands gjelda)**

Det meste av det samarbeidet som er omtalt ovenfor skjer løpende.

Nedenfor følger oversikt over **MKR's 9 kjerneområder** og de prioriterte oppgaver som foreslås. I gjennomføringen vil de organisasjonene som er listet opp i ulike grad og på ulike måte være samarbeidspartnere.

Mellomkirkelig Råds mandat kan brytes ned til følgende 9 kjerneområder :

1. Ivareta medlemskap i økumeniske organisasjoner
2. Forvalte og utvikle offisielle kirke-kirke-relasjoner
3. Inspirere til lokaløkumenisk arbeid i Norge
4. Føre læresamtaler med andre kirkesamfunn
5. Arbeide for religionsdialog i Norge
6. Arbeid med menneskerettighetsspørsmål
7. Delta i freds- og forsoningsprosesser
8. Styrke forståelse for og deltakelse i misjon og internasjonal diakoni
9. Arbeid med Forbruk og rettferd-spørsmål

Innenfor disse kjerneområdene finnes **tre perspektiver** som ikke nevnes eksplisitt, men som Rådet forutsetter blir gitt spesiell vekt i planleggingen av virksomheten:

- * Hvilke implikasjoner bør arbeidet på fagfeltene få for inspirasjon og impulser til **gudstjenesteliv og spiritualitet?**
- Hvordan kommer **gender-perspektivet** inn i arbeidet på fagfeltene? Og hva er kvinners og menns spesielle bidrag ?
- **Undoms deltakelse** i den økumeniske bevegelse – hva er ungdoms perspektiver og hvordan kan ungdoms deltakelsen og innflytelsen styrkes?

Hva gjelder de økonomiske ressursene neste år er utgiftene til driften av MKRs kjerneområder bakt inn i Kirkerådets budsjettforslag til KUF slik det ble oversendt i februar. Det budsjetterer med en økning på den totale tildeling på ca. 6 mill . Det er realistisk å forvente en tildeling for 2000 som omtrent ligger på 1999 nivået. Dette budsjettet er imidlertid ment å skulle synliggjøre behov for offentlig mer-finansiering av dagens virksomhet slik at ekstraordinære midler kan frigjøres til andre formål. Inne i disse ligger en søknad om økt tildeling på 300 000 til medlemskontingent til LVF som er 50 % av den opptrapping vi må gjøre for å imøtekomme nivået på medlemskontingenten i LVF slik denne nå er fastsatt.

MKRs kjerneområder kan også hente noe midler til prosjekter og tiltak innen Kirkemøtets satsingsområder fra Opplysningsvesenets fond (OVF) – den delen som disponeres av Kirkerådet. For inneværende år er MKRs andel 190 000 til 7 ulike tiltak. Noe tilsvarende vil bli omsøkt for 2000 – i forbindelse med den mer tiltaksrettede planleggingen som skjer i sekretariatet etter at MKR møtet i september har vedtatt føringene for neste år.

I 2000 vil også retningslinjer for bevilgning av 10 % av OVF avkastningen til søsterkirker være klare og bli tatt i bruk. MKR har i vedtak MKR-SAK 7/99 bedt om at disse søknadene forelegges Rådet og at MKRs rolle i forhold til bevilgende myndighet klarlegges. Rådet ser det som naturlig at disse midlene må ses i sammenheng med rådets prioriteringer av virksomhet neste år.

Generalsekretæren anbefaler videre at MKRs eget Fond for økumenisk Innsats også i 2000 kan aktiviseres for spesielle formål – utover avkastningen - langs de retningslinjer som fondets statutter gir .

Hva gjelder de personellmessige ressurser neste år, vil situasjonen være uendret. Altså ingen nye stillinger som vil arbeide direkte inn mot MKRs arbeidsfelt. Den nye sekretæren for generalsekretæren vil imidlertid være på plass i begynnelsen av oktober i år. Og på den administrative siden kommer en ny administrasjonssjef på plass ved nyttår. Dette betyr at den økonomiske management av MKR prosjektene(MR_fondet og ulike bevilgninger fra UD) vil bli styrket.

For å kunne danne seg et realistisk bilde av de prioriteringer som her foreslås, bør Rådet ha kjennskap til den totale virksomhet slik denne framkommer i Årsmeldingen for de sentralkirkelige råd 1998 som ble vedtatt på møtet i mai MKR-sak 18/99(vedlagt)

II Kjerneområder

Kjerneområde 1: Ivareta medlemskap i de økumeniske organisasjonene

Delta i diskusjonen om endrede oppgaver /roller /strukturer innenfor de økumeniske organisasjonene

Styrke samarbeid og kontakt mellom sekretariat, nemnder/råd og vår kirkes representanter i styrende organer i disse organisasjonene.

Arbeide for økte medlemskontingenter fra Den norske kirke

Arbeide med KVs ekklesiologi-dokument

Oppfølging av Leuenbergvedtak

Kjerneområde 2: Forvalte og utvikle kirke-kirke-relasjoner

I tillegg til de forpliktelser som Porvo-fellesskapet og Nådens fellesskap utgjør –
Styrke kontakt med de russiske og serbiske ortodokse kirker

Kjerneområde 3: Inspirere til lokaløkumenisk arbeid i Norge

Få NØKLØ i funksjon

Styrke Hamarprosjektet

Drøfte det nasjonale luthersk-katolsk samarbeid

Delta i det europeisk-økumeniske program "Pilgrimage 2000"

Kjerneområde 4: Føre læresamtaler med kirkesamfunn

Gjennomføre planlagte samtaler med Misjonsforbundet

Kjerneområde 5: Arbeide for religionsdialog i Norge

Gjennomgå erfaringer fra kontaktgruppen MKR-Islamsk Råd

Styrke kontakten med Mosaisk trossamfunn i Norge

Kjerneområde 6: Arbeid med menneskerettighetspørsmål

Videreføre arbeidet med å styrke Religionsfriheten i utvalgte land/regioner

Fortsatt aktiv deltakelse i Oslo-koalisjonen for religions- og trosfrihet

Styrke arbeidet med minoriteters og urfolks rettigheter

Kjerneområde 7: Delta i fred og forsoningsprosesser

Delta aktivt i fred og forsoningsprosessene i Midtøsten

Fremme en sak til MKR/KR om nasjonal respesjon av KVs program til bekjempelse av vold

Kjerneområde 8: Styrke forståelsen for og deltakelse i misjon og internasjonal diakoni

Starte studie/samtaleprosess om en misjonsforståelse -i lys av erfaringene og den aktuelle diskusjonen i LVF , KV og den evangelikale bevegelse

Bidra til utvikling av vennskapssamarbeid mellom menigheter/bispedømmer i Norge og andre land –også innenfor Jubileum 2000 satsingen

Kjerneområde 9: Forbruk og rettferd

Det er utarbeidet egen plan for dette satsingsområdet som vedlegges dette dokument.

III . Forslag til arbeids- og vedtaks struktur for Årsplan 2000 MKR:

- MKR septembermøte: vedtar føringer
- September/okt/nov/des : arbeid i sekretariatet med utarbeidelse av Årsplan 2000
- Koordineringsmøte sekretariat-fagnemndlederne
- Samordning og konsultasjon i Lederforum
- MKR/AU 3.12 vedtar Årsplan 2000 MKR
- MKR møte februar får Årsplan 2000 MKR til orientering
- KR møtet i februar får den til godkjenning som del av den sammenskrevne **Årsplan 2000 De sentralkirkelige råd**

Forslag til vedtak:

Mellomkirkelig råd vedtar det framlagte dokument "Føringer for MKR 2000" som overordnede retningslinjer for Rådets virksomhet i 2000.

*På denne bakgrunn delegerer Rådet til Arbeidsutvalget å vedta **Årsplan 2000 MKR.** **Årsplan 2000 MKR** legges fram på Rådets møte 11-12 februar til orientering*

Handlingsplan for oppfølging av KM-sak 10/96: Forbruk og rettferd i de sentralkirkelige råd 1998-2000

rev. aug.99

Nedenfor følger en oversikt over oppfølgingen av vedtak 4 fra Kirkemøtesakens sluttdokument. Oversikten viser mål og delmål for oppfølgingen av "klokkeslagene" i de sentralkirkelige råd for perioden 1998-2000. Tiltak som er utført og avsluttet i løpet av 1997 og 1998 er beskrevet i den rapport om oppfølging av KM-10/96 som ble forelagt Kirkemøtet 1998 (KM-dokument 3.3.)

Prosjektgruppen som har ansvar for oppfølgingen består av Estrid Hessellund (koordinator), Hans Morten Haugen og Hans-Jürgen Schorre.

Punkt 1: Fondsforvaltning

Hovedmål:

Sikre plassering av en viss andel av kirkelig kapital / kirkelige fondsmidler til utviklingsfremmende tiltak som i hovedsak skal komme våre søsterkirker til gode.

- Delmål 1:** Dnk/Kirkerådet skal i samarbeid med andre organisasjoner arbeide for opprettelsen av en norsk avdeling av utviklingsbanken EDCS, opprettet av Kirkenes Verdensråd, eller en tilsvarende investeringsmulighet.
- Delmål 2:** Dnk/Kirkerådet skal bevisstgjøre menigheter og organisasjoner på muligheter til å plassere midler i en slik bank.
- Delmål 3:** Dnk skal i forbindelse med omorganiseringen av Opplysningsvesenets fond arbeide for at en del av avkastningen kan plasseres til beste for søsterkirker i Sør.

Punkt 2: Merkeordning for rettferdige varer

Hovedmål:

Det er innført en merkeordning for rettferdige varer i Norge innen år 2000.

En stor del av befolkningen kjenner til ordningen.

Mange handler rettferdige varer (Kaffe: 2% markedsandel).

- Delmål 1:** Dnk er aktiv pådriver i etablering og drift av Stiftelsen "Max Haavelaar Norge".
- Delmål 2:** Dnk skal bidra til lanseringen av rettferdig handel overfor menighetene og organisasjonene.

Punkt 3: Ressursbevissthet

Hovedmål:

Dnk har på alle plan en økt bevissthet rundt ressursbruk, både lokalt og sentralt.

- Delmål 1:** Kirkens ansatte og valgte representanter prioriterer miljøvennlig transport.
- Delmål 2:** Dnk etablerer samarbeid med KA om ENØK og miljø i kirkelige bygninger.
- Delmål 3:** Dnk planlegger store arrangementer med stor miljøbevissthet.
- Delmål 4:** Dnk deltar i og tar initiativ til opplysningsvirksomhet omkring miljø og forbruk

Punkt 4. Bruk av tid og penger

Hovedmål:

Dnk er kjent som aktiv forfekter av en positiv motkultur overfor forbrukersamfunnet i samsvar med den kristne forvaltertanken.

- Delmål 1:** Dnk arbeider for at andelen av offergaver til eksterne formål i norske menigheter er økende
- Delmål 2:** Dnk arbeider for større bevissthet av tidsbruk blant frivillige og ansatte i kirken.
- Delmål 3:** Dnk er aktiv deltaker i samfunnsdebatt rundt forbrukerkulturen.

Punkt 5: Menneskesynet i forbrukerkulturen

Hovedmål:

Dnk verner om og forfekter et kristent menneskesyn med vekt på menneskets verd og rettigheter.

- Delmål 1:** Dnk deltar aktiv i etikk-debatten rundt bio- og genteknologi
- Delmål 2:** Dnk motarbeider dagens høye aborttall.
- Delmål 3:** Dnk revitaliserer kampen om menneskeverd og menneskerett ved livets slutt.

Punkt 6: Urbefolkninger

Hovedmål:

Styrke forståelsen for urbefolkningers situasjon og spiritualitet, samt støtte dem i arbeidet for grunnleggende rettigheter.

- Delmål 1:** Dnk opparbeider økt kunnskap om urbefolkningers situasjon og spiritualitet
- Delmål 2:** Dnk deltar i debatten om urfolk og grunnleggende rettigheter.
- Delmål 3:** Dnk informerer norske menigheter om urfolks situasjon.

Punkt 7: Gjeld

Hovedmål:

Oppnå gjeldssanering for de fattigste land.

- Delmål 1:** Dnk arbeider for at kirkenes 2000-års-markering særlig tydeliggjør gjeldsspørsmålet
- Delmål 2:** Dnk arbeider med å spre informasjon om gjeldsspørsmålet, og muligheter og problemer knyttet til dette.

Punkt 8: Klima

Hovedmål:

Bidra til å påvirke norsk klimapolitikk.

- Delmål 1:** Dnk arbeider for å skape bevissthet i bispedømmene og menighetene om aktuelle klimapolitiske spørsmål og vårt etiske mandat.

Punkt 9: Grønn Skatt

Hovedmål:

Arbeide for at grønn skatt kan innføres som et bevissthetsfremmende tiltak i vårt forbruksmønster.

- Delmål 1:** Dnk arbeider for å utrede effektene av grønn skatt og å trekke på erfaringer fra andre land.
- Delmål 2:** Dnk arbeider med å gjøre konklusjonene fra Grønn Skattekommisjon kjent i Norge

Punkt 10: Lokal Agenda 21

Hovedmål:

Lokalmenigheter er aktive deltakere i lokalt Agenda 21-arbeidet

ÅRSMELDING FOR DE
SENTRALKIRKELIGE RÅD

1998

MÅL, STRATEGI OG STYRING.

Arbeidet i 1998 har vært utført med basis i det mål og strategidokument Kirkemøtet vedtok i 1996. Dokumentet var bygget opp med fem hovedmålsettinger, videre ble syv delmål i måldokumentet vedtatt som særlige prioriterte arbeidsfelt for virksomheten:

En bekjennende kirke som stadig fornyes i troen på Jesus Kristus

- Bidra til at alle dømte får opplæring i den kristne tro i alle livsfaser.
- Styrke det kristne barne- og ungdomsarbeid og de unges deltagelse i kirkens virksomhet i samarbeid med hjemmene og med kristne barne- og ungdomsorganisasjoner, og arbeide for stabile nettverk rundt barn og ungdom

En forkynnende kirke som vitner om Guds nåde og gode vilje for livet

- Arbeide for å styrke og integrere ytremisjon og evangelisering i menighetens liv i samarbeid med organisasjonene for indre og ytre misjon.

En tjenende kirke som arbeider for fred, rettferdighet og vern om skaperverket

- Arbeide for bedre miljø og en mer rettferdig fordeling av verdens ressurser og bevisst livsførsel i forhold til forbrukersamfunnet.

En inkluderende kirke som bygger fellesskap med respekt for ulikheter

- Arbeide med Den norske kirkes forhold til det religiøse mangfold i Norge, herunder drøfte de utfordringer Islam representerer.

En tilgjengelig kirke med bred deltakelse fra kirkens medlemmer

- Arbeide for en tilstrekkelig og godt kvalifisert kirkelig betjening i alle landsdeler og for at Den norske kirke skal være en god arbeidsplass.
- Arbeide for representative og funksjonsdyktige kirkelige organer

På grunnlag av måldokumentet ble det utarbeidet en virksomhetsplan for de sentralkirkelige råds virksomhet i 1998. Denne meldingen følger den vedtatte virksomhetsplans disposisjon.

Meldingen har ikke som intensjon å gi en detaljert beskrivelse av virksomheten, men snarere å reflektere over hovedlinjene i arbeidet.

De valgte råd

1998 var siste år i det valgte Kirkeråds 4-årsperiode, det samme gjelder også Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd. Rådernes arbeid i 1998 er lagt opp i samsvar med vedtatt virksomhetsplan.

Hver av de sentralkirkelige råd har i 1998 avholdt 3 møter, alle over to dager. På Kirkemøtet, som ble avholdt andre uke i november i Bergen, stod begrepene menneskeverd og menneskerettigheter i fokus. Emnene ble på en særlig måte belyst gjennom hovedforedraget "Hva er da et menneske" og sakene "Arbeid med menneskerettar i Den norske kyrkja" og "Eutanasi". Både generaldebatten og hovedforedragsdebatten gav uttrykk for et bredt engasjement blant kirkemøtedelegatene i tilknytning til emnene.

Kirkemøtet gav gjennom arbeidet med strategiplanen klare føringer i forhold til det videre strategiarbeid. Møtet vedtok å prioritere fire arbeidsfelt, hvorav "Åndelig fornyelse" på en spesiell måte ble trukket frem.

Tre samiske representanter, en fra hver av de tre nordligste bispedømmer var innkalt til Kirkemøtet for første gang i 1998. Dette ble opplevd som en svært viktig markering av samisk medbestemmelse på kirkens høyeste nivå.

De tre rådene har arbeidet med saker i henhold til sine mandater. I tillegg til dette har rådene vært opptatt av den interne organisering og rådenes forhold til hverandre. Utgangspunktet for dette arbeidet har vært et ønske om å komme frem til funksjonelle strukturer som kan tjene Den norske kirke både nasjonalt og internasjonalt. Dette er blitt drøftet i ulike felles fora hvor alle tre rådene har vært representert sammen med representanter fra sekretariatet. Dette arbeidet vil bli fulgt opp i 1999.

Kirkelig statistikk

Som innledning til virksomhetsbeskrivelsen gis det en oversikt over noen statistiske data.

Statistikk om og for Den norske kirke har i løpet av de senere år fått en sterkere betydning og er ofte etterspurt av offisielle organer og media. Tidligere var statistiske opplysninger knyttet til oppslutningen om gudstjenester og de kirkelige handlinger. I samarbeid med Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste og Stiftelsen Kirkeforskning er nå kirkens årsstatistikk lagt inn i en egen kirke database og inneholder langt flere informasjonen. Dette materialet gir et bredt bilde av Den norske kirkes virksomhet og kunnskap om tendenser og endringsprosesser. Dette er viktig for kirkelige organer i deres planlegging. Dataene gir også grunnlag for mer forskningsbaserte analyser.

Tallene for 1997 viser at de kirkelige handlinger fortsatt står sterkt og har solid fotfeste i folket og illustrerer den brede kontaktflaten kirken har med befolkningen ved de store overganger i livet.

- **Dåpsprosenten** har vist en liten øking i løpet av de siste ti årene, nesten 85% av alle fødte blir døpt.
- **Konfirmasjonsprosenten** har der imot sunket med ca 1% hvert år i de siste ti årene. Det er nå 75% av alle 15-åringene som blir konfirmert.
- Antall **kirkelige vigsler** har ligget stabilt på ca 60% av det totale antall vigsler i landet siden begynnelsen av 80-tallet.
- Antall **kirkelige gravferder** har i svært lang tid ligget stabilt på ca 95%
- Til sammen ble det i 1997 utført nesten 150 000 **kirkelige handlinger**.

Oppslutningen om de «vanlige» gudstjenestene er langt mindre enn om de kirkelige handlinger, og viser en liten nedgang. Det kan synes som om kirken står langt sterkere som høytidskirke enn som hverdagskirke.

- Det ble avholdt vel 72 000 **gudstjenester** i 1997. De senere år har det vært en liten nedgang, men antall gudstjenester har siden 1980 ligget på vel 70 000.
- Antall **gudstjenestedeltakere** totalt var vel 7,1 mill som viser at det har vært en liten nedgang de senere årene. Dette tilsvarer at hver innbygger går 1,6 ganger til gudstjeneste pr. år. Gjennomsnittlig deltakelse pr. gudstjeneste ligger på 100 personer, mens den gjennomsnittlige deltakelsen på gudstjenester søndag- og helligdager ligger på 102. Den gjennomsnittlige deltakelsen på familie- og ungdomsgudstjenester søn- og helligdag lå på 157 personer.
- Antall **nattverd gudstjenester** har de siste ti år ligget fra 26 til 28 000 med et deltakerantall på vel 1,1 mill. Dette tilsvarer at hver fjerde innbygger går til nattverd en gang pr år.

Når det gjelder utmeldinger av kirken har tendensene fra 70- og begynnelsen av 80-tallet snudd, På den tiden var det enkelte år rundt 10 000 personer som meldte seg ut av kirken hvert år.

Antall **utmeldinger** av Den norske kirke har også de seneste 8 årene ligget rundt 5 000, mens antall **innmeldinger** viser en økende tendens. I 1997 var det 1 400 som meldte seg inn.

- **Kirkeofringene** viser en liten øking, og for første gang er det kommet inn over 100 mill. kroner. Ca 40% av kirkeofringene går til menighetens egen virksomhet. Prosentandelen som går til egen virksomhet har de senere år steget. I perioden 1987 - 93 lå den rundt 36%. Inntektene som menighetene selv samler inn, utgjør knapt 10% av de offentlige bevilgningene til kirken.

Hvorvidt den nye kirkeloven har bidratt til aktivt engasjement og fornyelse i kirken, kan vi i mindre grad si noe om, da vi mangler tall fra tidligere år å sammenligne med.

Tallene for 1997 viser imidlertid at over 9.000 er engasjert i menighetsrådene, 20 000 er engasjert i utvalg og komiteer, nesten 90 000 er med i bibelgrupper o.l, 22 000 frivillige medarbeidere er engasjert i menighetenes barne- og ungdomsarbeid og 15 000 medarbeidere innen det diakonale arbeidet som over 300 000 mennesker nyter godt av. Til sammen hadde menighetene 15 000 tiltak for barn og unge der over 330 000 barn og unge deltok. Selv om personer kan være med i flere aktiviteter, tyder materialet på at menighetene har regelmessig kontakt med ca 12% av alle barn mellom 0-13 år og 7% av ungdommene mellom 14-24 år. Videre har menighetene mer sporadisk kontakt med 16% av barna og 10% av de unge.

Dette forteller noe om kirkens kontaktflate og de utfordringer kirken her står overfor for å nå alle dømte med opplæring i et levende tros miljø, til å utdype og videreutvikle medlemmenes tilhørighet til kirken og for å engasjere og utruste frivillige medarbeidere til kirkens mangesidige oppgaver.

KIRKENS ØKONOMI

Kirkerådet har et særlig helhetlig ansvar for å fremme forslag til statlige bevilgninger til kirkelige organer, til drift, stillinger, tilskudd m.v. Kirkemøtet 1998 var spesielt opptatt av at menighetsråd og fellelsråd får de ressurser som er nødvendige for at de kan utføre de mange oppgaver de er satt til å ivareta etter kirkeloven. Det gjelder midler til drift av kirker og kirkegårder, til stillinger, til gudstjenestearbeid, dåpsopplæring, diakoni, barne- og ungdomsarbeid, kirkemusikalsk virksomhet osv. For kirken sentralt vil det være et særlig ansvar å dokumentere svakheter og behov og synliggjøre kommunenes økonomiske forpliktelser og manglende bevilgninger. De mange oppgaver og de forventninger som rettes mot kirken og kirkens ansatte fra samfunnet og kirkens medlemmer i en vanskelig ressursituasjon, gjør det vanskelig å være en tjenende og åpen folkekirke, som kan favne mennesker i ulike livssituasjoner, opprettholde et stabilt gudstjenesteliv, nå alle dømte med dåpsopplæring, engasjere frivillige medarbeidere, bidra til tjenlig menighetsorganisering og -utvikling osv. På dette felt er det behov for en bedre samkjøring og prioritering mellom fellelsrådene, bispedømmerådene og Kirkerådet.

KIRKENS PERSONELL

Bemanning og rekruttering

Det har fra bl.a. bispedømmeråd, utdanningsinstitusjoner og Kirkemøtet kommet frem bekymring over manglende rekruttering til kirkelige stillinger. Det har imidlertid vært vanskelig å få et riktig bilde av hvordan bemanningssituasjon virkelig er i kirken. Kirkerådet har på oppdrag fra departementet fått satt i gang arbeidet med en bemanningsplan for Den norske kirke. Dette arbeidet skal kartlegge den nåværende bemanningssituasjon og skissere mål og strategier for bedret bemanning i tiden fremover. En prosjektleder er tilsatt og arbeidet skal begynne i 1999.

Det er også tilsatt en prosjektleder som skal arbeide med bemanning og rekruttering i Nord-Norge. Stillingen er knyttet til Kirkelig utdanningscenter i Nord. Kirkerådet har i samarbeid med senteret utarbeidet prosjektbeskrivelse. De erfaringer som høstes i dette arbeidet, er ment å skulle ha betydning også for bemannings- og rekrutteringsarbeidet ellers i landet.

Kirkerådets komite for rekruttering, som har gjort et betydningsfullt arbeid gjennom mange år, er lagt ned. Man ønsker nå og ser det som nødvendig gjennom de ovennevnte prosjekter å komme frem til nye strategier også i rekrutteringsarbeidet.

Prioritering av stillinger

Det er ikke kommet noen nye stillinger over statsbudsjettet i 1998. Det er arbeidet overfor departement og Storting med sikte på å få stillinger og tilskudd til kirkelig arbeid innen diakoni, undervisning og kirkemusikk. Dette arbeidet vil fortsette. Det er imidlertid en utfordring å finne bedre og mer saksvarende måter å synliggjøre behovet for kirkelige stillinger på enn dem som er benyttet hittil. Dette vil også bli arbeidet med innenfor rammene av en bemanningsplan.

Videre er det arbeidet aktivt i forhold til opprettelse av samiske språkkonsulentstillinger for å kunne følge opp intensjonen med Samelovens språkregler.

Godkjenning av relevant, jevngod utdanning og praksis

Som en konsekvens av Kirkeloven av 1996 og tjenesteordningene for kateket, diakon og kantor har Kirkerådet fått fullmakt til å godkjenne personer med annen faglig jevngod og relevant utdanning og praksis. Kirkerådet har i sitt arbeid med behandling av søknadene knyttet til seg en rådgivende komite med representanter for arbeidsgiver, arbeidstaker og utdanningsinstitusjoner. Kirkerådet har i løpet av 1998 behandlet 31 søknader om godkjenning. Av disse søkte 16 om godkjenning som diakon, 11 som kantor og 4 som kateket. Kirkerådet fant å måtte avslå søknad om godkjenning som diakon for 10, som kantor for 8 og som kateket for 2.

Det relativt store antall søknader som ble avslått, kan indikere at kravene for godkjenning er for høye eller at de blir praktisert for strengt. Samtidig er det viktig å fremholde at tjenesteordningenes kvalifikasjonskrav skulle kvalitetssikre kirkelig tjeneste innenfor diakoni, undervisning og kirkemusikk. Samtidig ser vi igjen at menighetene har vanskelig for å få kvalifisert personell. Alt dette viser at det er behov for å evaluere både tjenesteordningene og kvalifikasjonskravene når man har høstet noe mer erfaring.

Stillinger relatert til samisk kirkeliv.

Samisk kirkeråd stiller spørsmål om hvor lang tid det skal ta før prestestillingen for «spredtboende samer» i Nord-Hålogaland igjen kan bli besatt. Samisk kirkeråd er orientert av Nord-Hålogaland Biskop om at forsøk i 1998 på å få ansatt noen ikke har ført fram. Stillingen for samisk kirkeliv i Nord-Hålogaland har imidlertid stått vakant så lenge at Nord-Hålogaland Biskop i samarbeid med Samisk kirkeråd snarest må vurdere måter å løse denne uavklarte situasjon.

Likeledes har det gått to år siden hjemmel for kateketstilling for lulesamisk område ble opprettet av departementet uten at det har lyktes å ansette noen i stillingen. Bestrebelsene på å få ansatt folk med den nødvendige kompetanse er blitt gjort av Sør-Hålogaland bispedømmeråd. Saken ble tatt opp av SKR under behandlingen av budsjett og regnskap for 1998 (sak SKR 2/98), og det heter i vedtakets pkt. 3 : « SKR vil understreke viktigheten av at midler i de tre nordligste bispedømmeråd som er bevilget til stillinger innenfor samisk kirkeliv, ved vakanse i stillingene benyttes til ulike tiltak innenfor samisk kirkeliv. Det foreslås at ledige lønnsmidler i Tysfjord benyttes til beste for lulesamisk kirkeliv ».

Samisk kirkeråd avventer fortsatt etableringen av et utvalg for lulesamisk kirkeliv, som Sør-Hålogaland bispedømmeråd i følge KM - 92 har ansvaret for å opprette. Samisk kirkeråd vil berømme Sør-Hålogaland Biskop for det arbeid som er gjort for å bedre og utvikle videre kirkens kontakt med den lulesamiske befolkning, og rådet håper å bidra og samarbeide i et fortsatt arbeid. Tid må imidlertid prioriteres og øremerkes dette arbeidet.

KIRKELOV OG KIRKEORDNING

Evaluerings kirkelov og kirkeordning

Etter at KM 1996 og 1997 fastsatte en rekke (13) forskrifter med hjemmel i kirkeloven, bl.a. valgeregler, virksomhetsregler, tjenesteordninger m.v. er de fleste regler som Kirkemøtet har fått myndighet til å gi, fastsatt. Hovedoppgavene i 1998 har vært å yte service, veiledning og kursing på disse områdene og evaluere hvordan regelverket har fungert. Dette gjelder bl.a. evaluering av menighetsrådsvalget og valg av bispedømmeråd.

Kursingen av nye menighetsråds- og fellesrådsmedlemmer er i stor grad ivaretatt av bispedømmerådene og Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon bl.a. med utgangspunkt i reglene og i Håndbok for menighetsråd og Lovsamling for Den norske kirke. Kirkerådets rådgivning i kurssammenheng og ikke minst pr. telefon og brev, har likevel vært svært omfattende.

Kirkerådet er innen kirkeordningsspørsmål tillagt et ansvar som krever betydelig kompetanse innen forvaltning, jus og kirkerett, som med nåværende personellressurser på feltet, vanskelig kan ivaretas på en tilfredsstillende måte. Det er derfor gledelig at Stortinget har bevilget midler til opprettelse av en kirkejuriststilling.

Det er viktig at Kirkerådet er i forkant av utviklingen og en pådriver på dette feltet og at erfaringer fra lokalmenighetene og deres behov for å få tjenlige ordninger, støtte og veiledning kan fanges opp sentralt i kirken med sikte på å stimulere det lokale kirkelige selvstyre, engasjere bredden av kirkens medlemmer og fornyelse av menighetsarbeidet. Dette vil kreve et godt og nært samarbeid ikke minst med bispedømmerådene og KA.

Stat-kirke utvalget

Et viktig arbeid er påbegynt i 1998 ved opprettelsen av stat-kirkeutvalget. Utvalget har et bredt mandat, og har det første året spesielt vektlagt å arbeide med eklesiologien. Utvalget har organisert arbeidet i fire arbeidsgrupper for slik å kunne ivareta hele spekteret av utfordringer:

- Arbeidsgruppe for dåpsopplæring
- Arbeidsgruppe for religion og kultur
- Arbeidsgruppe for reformer i kirkeordningen
- Arbeidsgruppe for økonomi og finansieringsform

Kirkelig medlemsregister

Kirkerådet har i 1998 arbeidet videre med etableringen av Den norske kirkes medlemsregister med sikte på å igangsette ordinær drift av registeret ved årsskiftet 1998-99. Videre skulle det utarbeides gode løsninger for lokal bruk av registeret.

Når det gjelder drift av sentralregisteret er følgende gjort:

- Det er inngått avtale med IBM om drift av registeret og nøyaktige kravspesifikasjoner for oppdraget er ferdig utviklet. Et testregister ble opprettet i november og ordinær drift igangsettes 25 januar 99.
- Det er inngått avtale med Sentralkontoret for folkeregistrering når det gjelder framtidig ajourhold av registeret. Det samme gjelder Statens Kartverk og oppdateringer fra GAB registeret.
- KUF har godkjent Kirkerådets framlegg til driftsrutiner og forskrifter knyttet til registeret og Datatilsynet har muntlig støttet Kirkerådets framlegg. I begynnelsen av 1999 vil KUF og Datatilsynet gi sin endelige tilslutning til driftsopplegg.

Når det gjelder lokal bruk av registeret er følgende gjort:

- Det er inngått avtale med Duplo Data, etter en anbudsrunde, om distribusjon av medlemsregisteret til de kirkelige fellesråd og menighetsråd samt utvikling av programvare i den forbindelse. Første utsendelse av registeret er planlagt i februar 1999.

Prosjektet er formelt avsluttet ved årsskiftet og drift av Den norske kirkes medlemsregister går nå inn som en del av Kirkerådets ordinære oppgaver. Konklusjonen på prosjektet må være at Kirkerådets mål: Få et godt og brukervennlig medlemsregister for Den norske kirke til bruk og nytte både sentralt og lokal i kirken, nå er oppnådd.

GUDSTJENESTE, LITURGI OG KIRKEMUSIKK

Gudstjenesteliv

Stikkordet *gudstjenesteliv* dekker et meget bredt felt av virksomheten i menighetene. Ikke bare er det omfattende, men det er også med god rett en stadig understreker viktigheten og den avgjørende betydning dette feltet har. Gudstjenesten er sentrum i kirkens liv, og gudstjenestelivet berører menneskene i de dypeste sjikt av personligheten.

Sett i et større historisk perspektiv er vi nå i en fase *etter* en omfattende og tidkrevende fornyelse av vår kirkes liturgiske liv. Dette forhindrer likevel ikke at det stadig dukker opp

store utfordringer, som stiller store krav til de ressursene det administrative apparat råder over.

Disse ressursene er uten tvil for små. På feltet gudstjenesteliv har Kirkerådet i en årrekke vært klart underbemannet. Vi skal ikke mer enn 5 år tilbake for å finne en situasjon hvor Kirkerådet hadde tre personer til rådighet. Feltet er ikke justert siden den gang, noe som innebærer at vi totalt får utrettet mindre, og all innsats går med til saksbehandling.

De sektorene som særlig blir skadelidende, er *draktsaker* og den *rådgivende oppfølging* av menighetene. Til det siste er å si at det ville være høyst naturlig at det organ som forvalter myndigheten på liturgifeltet, også var det man kunne henvende seg til for oppklaring, veiledning og inspirasjon.

Av andre saker kan en nevne *konfirmasjonstidens gudstjenester* med særlig henblikk på bønnene, ordning for feiring av *Mikkelsmess*, veiledning for *plassering av dåp* i begynnelsen av gudstjenesten, samt det løpende arbeid fra år til år med *særskilte prekentekster* og andre spørsmål knyttet til kirkeårets tekster.

Endelig bør det nevnes at det stadig kan registreres uro omkring de kirkelige handlinger. Særlig gjelder dette *gravferdsordningen*. Her er Nemnd for gudstjenesteliv godt i gang med en vurdering.

Kirkemusikk

Ser en på den perioden som nå er avsluttet, og spør etter resultater, er det naturlig først å peke på at det omfattende liturgiske fornyelsesarbeidet som ble initiert i og med nedsettelsen av Liturgikommisjonen av 1965, nå er fullført gjennom ferdigstillelsen av det store bind III av *Norsk Kantoribok*.

Det prosjektet som vil ha bredest nedslagsfelt, er utvilsomt salmeboktillegget *Salmer 1997* med tilhørende koralhefte. Dette ble introdusert under Kirkedagene i Trondheim sommeren 1997 og er allerede trykket i en rekke opplag. Videre er arbeidet med den *Familiemesse* Kirkemøtet bestilte med tanke på barns nattverddeltakelse, slutført. Denne gudstjenesteordningen, som i forhold til vårt øvrige liturgiske materiale er banebrytende, er fastsatt som liturgisk forsøksordning av Kirkerådet. Også arbeidet med *vigsling av kantor* er slutført. Dette har helt siden slutten av 70-tallet vært etterspurt, ikke minst av kantorene selv. Spørsmålet har først vært meget grundig utredet, og dernest er det utarbeidet en liturgisk ordning for slik vigsling.

Annet liturgisk materiale

Kirkens U-landsinformasjon (KUI) har i samarbeid med MKR også i 1998 utarbeidet liturgisk materiale til U-landssøndagen og menneskerettighetssøndagen. Det har også vært tilrettelagt materiale til bruk i menighetene for å markere den økumeniske forpliktelse. Dette ble foreslått lagt opp til tiden rundt 20 september da KVs markerte sitt 50 årsjubileum.

Heftet «Ansikt til ansikt med tekster og toner fra sør» fra 1997 har imøtekommet et stort behov og er på full fart inn i mange menigheter som en flittig brukt supplement til menighetens sangliv. Som oppfølging av dette samarbeidet har en av forfatterne av heftet, deltatt på KVs generalforsamling for å samle ytterligere liturgisk materiale til inspirasjon i den åndelig fornyelse som skjer når menigheter kommer i kontakt med andre kirkers sanger. Dette er «ecumenism of the heart» i praksis.

Arbeide med samiske liturgier og bibeloversettelse

I sørsamisk område har de siste års arbeid med en ny liturgi på samisk grunn, bidratt både til styrking av en samisk og en kristen identitet. Det er gledelig at arbeidet videreføres idet tilretteleggelsen av de kirkelige handlinger til sørsamisk språk igangsettes i 1999.

Innenfor lulesamisk område har Samisk kirkeråd, i samarbeid med enkeltpersoner fra menigheter Tysfjord-området konsentrert arbeidet om materiellutvikling. Samisk kirkeråds bidrag har de siste tre-fire årene vært av økonomisk art gjennom tildeling av midler over Opplysningsvesenets fond. Siden prosjektarbeiderne er få i antall og overbelastet av mange andre typer prosjekt, stort sett for skoleverket, har progresjonen i de kirkelige prosjektene vært stadig lavere. Det har spredt seg en frustrasjon over at arbeidet skrider langsomt fram, både hos prosjektarbeiderne og hos oppdragsgiver, Samisk kirkeråd. Rådets bemanningssituasjon er årsak til at sekretær- eller koordineringsbistand ikke kunne stilles til rådighet i 1998 for det lulesamiske prosjekt, som først og fremst er ferdigstillingen av manuskript med noter til «Lulesamisk salmehefte».

Ubenyttede midler på grunn av en ubesatt kateketstilling vil søkes å bli benyttet til å ansette kompetent sekretær for å få ferdig et prosjekt som går inn i sitt 5.år. Igjen ser en hvordan prosjekter ikke lar seg realisere innenfor rimelige tidsrammer uten faste lønnede medarbeidere.

Samisk kirkeråd har gjennom sine tildelinger til bibeloversettelsesarbeid ønsket å prioritere lulesamisk område. Nå er det Det Svenske Bibelselskap som har hovedansvaret med lulesamisk bibel, men norske lulesamer og Det Norske Bibelselskap er samarbeidspartnere. Samisk kirkeråd setter stor pris på Det Norske Bibelselskaps arbeid med bibeltekster på lulesamisk, fordi det vil ta tid før større deler av Bibelen på et moderne lulesamisk blir ferdig.

Også på nordsamisk område er det store forskjeller når det gjelder muligheter for bruk av samisk språk i kirke- og gudstjenestesammenheng.

Det hender nå at menigheter med spredt samisk befolkning tar initiativ selv til en kontakt med Samisk kirkeråd på grunn av svært mangelfull kirkelig betjening på samisk. Samiskspråklige skal kunne ha tilgang på salmebøker, bibel og «Min kirkebok» på morsmålet. Det er fortsatt ingen selvfølge i svært mange av prostiene i Finnmark og Troms.

Indre-Finnmark prosti, opprettet i 1990, for styrking og koordinering av samisk kirkeliv i det området i Norge som har størst konsentrasjon av den samiske befolkning, er et godt eksempel på at prioritering i form av stillinger er en nødvendig forutsetning for vekst. Prostisetet Karasjok har potensiale i seg til å utvikle seg til et kraft- og ressurscenter for samisk kirkeliv. Det er gledelig at diakoni er ett av satsingsområdene, og at kirken, i samarbeid med skole- og kulturetat vil prioritere barn og unge.

Liturgi- og salmebokarbeid på nordsamisk drives med ressurser fra Indre-Finnmark prosti. Og det er innenfor dette prostiet det er størst muligheter for å få samisk-språklig kompetanse for SKR's prosjekter innenfor materiellutvikling på nordsamisk. Imidlertid er det samtidig en mangel på formell kristendomsfaglig og kirkelig kompetanse såvel i dette som i andre samiske områder. Det er problem at såvidt få har den nødvendige kompetanse for å arbeide

med for eksempel utvikling av kirkens dåpsopplæringsmateriell. Og utfordringene er aller størst i det lulesamiske området.

Innenfor det samiske feltet er det verdt å nevne at arbeidet med "Høymesseliturgen på nordsamisk" er fullført og tatt i bruk som en prøveliturgi.

UNDERVISNING OG KOMPETANSEUTVIKLING

Dåpsopplæring

Kirkerådet har også i 1998 arbeidet i henhold til "Handlingsplan for dåpsopplæring for perioden 1997 – 2001". En vesentlig del av arbeidet er utført i nært samarbeid med IKO, slik det er forutsatt i samarbeidsavtalen mellom Kirkerådet og IKO. I fra Kirkerådets side er det arbeidet med sammenhengen mellom KRL-faget og dåpsopplæringsplanen, dette er bl.a drøftet i "Referansegruppen for dåpsopplæring". Referansegruppen er et fellesforum mellom KR, IKO og representanter for bispedømenes undervisningskonsulenter. Både for fremdriften i arbeidet i Kirkerådet, og for det lokale planarbeidet er drøftinger i et slikt fellesforum svært viktig. I tillegg er det avholdt en strategikonferanse for undervisnings-konsulentene. Det viktigste arbeidet i Kirkerådet har imidlertid vært knyttet til materiellutvikling.

Ny plan for konfirmasjonstiden

Kirkemøtet 1997 vedtok Ny plan for konfirmasjonstiden i Den norske kirke (PKT). Med dette er revisjonsarbeidet som ble igangsatt i begynnelsen av 1990-tallet sluttført. Planen er sendt ut til alle menighetsråd, og til prester og kateketer. Videre er det utviklet og distribuert en egen håndbok til planen. Håndboken presenterer bakgrunnen for planens konklusjoner og drøfter sentrale emner i konfirmasjonsundervisningen. Den nye planen har en sterk vektlegging av lokal planlegging og fleksibilitet i forhold til lokale forutsetninger.

Det har vært noe usikkerhet knyttet til spørsmålet om ansvarsfordelingen mellom menighetsråd og prest, hvem har myndighet til å treffe hvilke beslutninger. Menighetsrådet er det organ som skal vedta den lokale plan for konfirmasjonstiden. En plan som vil ha innvirkning på prestens arbeidsforhold. Dette kan skape problemer siden menighetsrådet ikke er arbeidsgiver for prestene, og følgelig heller ikke har styringsrett i forhold til denne yrkesgruppen. Planen forutsetter at det samarbeides lokalt om disse forholdene. Kirkerådet og Presteforeningen har i fellesskap sendt ut et skriv som presiserer disse forholdene.

Voksenundervisning

Både Norsk Kristelig Studieråd, Bibelselskapet, IKO og Kirkerådet er opptatt av å fremme voksenundervisningen i menighetene. Med sikte på gjensidig informasjon om arbeidet på feltet, drøfting av utfordringene i menigheten og å muliggjøre ev. samarbeid er det etablert en samrådsgruppe. Gruppen har hatt 3 møter. Det har bl.a. ført til et arbeid med å tilrettelegge «Ordets skole» for voksne (forsøksvis konfirmantforeldre).

Frivillig medarbeiderskap

Prosjektet "Frivillig medarbeiderskap i menigheten" ble avsluttet våren 1998 med besøksrunde nummer to til menighetene. Et møte med de involverte bispedømmer har vært holdt for å oppsummere erfaringer og å drøfte veien videre. Hovedrapport er utarbeidet. Denne er sendt bispedømmerådene, besøksmenighetene og aktuelle institusjoner/organisasjoner. Det tas sikte på i 1999 å presentere erfaringene fra besøksprogrammet i 3-4 nummer av Kirkeaktuelt.

I det videre arbeid med det frivillige medarbeiderskap i menigheten vil det bl.a. være behov for å ta dette opp i lys av det alminnelige prestedømme - og å drøfte forholdet mellom frivillige og ansatte.

Veikirker

På grunnlag av spørreskjema til de 55 veikirker i 1997 mottok veikirkene en rapport om virksomheten.

Rapporten viser at selv i rammen av felles kriterier for veikirken er det store variasjoner m.h.t. lengde på veikirke-sesongen, daglig åpningstid, betjening m.m. Det er tale om en sterk lokal forankring og utforming av veikirke-arbeidet.

Kirkerådet har helt fra de første år med veikirker arbeidet for å få i stand en ordning for offentlig skilting av disse. Dette er nå sluttført idet Statens vegvesen forsommeren 1998 sendte ut rundskriv om offentlig skilting av veikirker.

Brosjyre om Åpne kirker og Veikirker sommeren 1998 er distribuert i 30 000 eksemplarer til menigheter, turistkontorer m.m. Den inneholdt oversikt over 57 veikirker og 287 andre sommeråpne kirker.

MISJON OG EVANGELISERING

Menighet og misjon

SMM som samarbeidsorgan har utviklet seg positivt. Arbeidet er preget av en større åpenhet og tillit enn tidligere, og sakene er mer formålsrettede og mindre preget av kirkepolitisk markering. I forhold til SMMs overordnede mål om å styrke misjonsengasjementet i menighetene, er det regionale samarbeidet en viktig nøkkel. Her er forskjellene betydelige fra bispedømme til bispedømme. Enkelte har kommet svært langt, mens andre sliter mer med å finne det gode sporet. Sett under ett har det vært en betydelig positiv utvikling de siste tre år.

Det gjøres også fremgang innen hver enkelt organisasjon og innen kirken i arbeidet med å bevisstgjøre og kompetanseutvikle egne medarbeidere på menighet og misjon. SMMs besøksrunde til kirkelige utdanningsinstitusjoner, yrkesorganisasjoner o.l. er et nytt og fruktbart tiltak med en viktig kontaktskapende og bevisstgjørende effekt i denne sammenheng.

Forskningsprosjektet "Misjonerende menigheter" er i rute. Dette er et viktig tiltak både i et bevisstgjørende perspektiv, og med tanke på å innhente forskningsbasert kunnskap som kan danne grunnlag for kirkens, organisasjonenes og SMMs videre strategi innen feltet etter år 2000.

Aktuelle utfordringer hvor mye enda gjenstår er å videreutvikle samtenkning og samhandling mellom indre- og ytre misjon på den ene side og mellom ytre misjon, internasjonal diakoni og økumenisk samarbeid på den annen side.

Økonomisk sett har både kirken og misjonsorganisasjonene bidratt til at SMM så langt har hatt muligheter til å gjennomføre det en har ønsket å sette på dagsorden. Særlig har det vært en positiv utvikling innen kirken med menighet og misjon som satsningsområde for OVF, KMs beslutning om 10% til internasjonale formål. Misjonsorganisasjonene har også enkeltvis i økende

grad søkt om midler til ulike prosjekter. Et til nå uutnyttet potensiale er søknader om samarbeidsprosjekter mellom lokalmenigheter og misjonsorganisasjoner.

ØKUMENIKK OG RELIGIONSDIALOG

Den norske kirke og de økumeniske organisasjonene

Mellomkirkelig Råd har i 1998 ivare tatt Den norske kirkes deltakelse i de 7 økumeniske organisasjonene hvor vi er medlemmer

Kirkenes Verdensråd (KV)

Det Lutherske Verdensforbund (LVF)

Konferansen av Europeiske kirke (KEK)

Nordisk Økumenisk Råd (NØR)

Leuenberg Kirkefelleskap

Churches Committee on Migrants in Europe (CCME)

Norges kristne råd (NKR)

Kontingenter og annen form for økonomisk støtte til disse organisasjonene beløp seg i 1998 til totalt 3,2 mill kr. hvorav KV på grunn av generalforsamlingen fikk den største tildelingen.

Medregnet Kirkens Nødhjelps bidrag til KV, LVF og KEK står Norge fram blant de største økonomiske støttespillerne til arbeid i regi av internasjonale økumeniske organisasjoner. Vår kirkes medlemskontingent til KV ligger imidlertid stadig langt under det nivå som er forventet tatt i betraktning av vårt kirkes størrelse og vårt lands brutto nasjonalprodukt.

Norges kristne råd er nå vel etablert som felles økumenisk organ på nasjonalt plan. Ettersom NKR styrkes, er det en riktig utvikling at økumeniske initiativ i økende grad bør ligge under NKR. Rådets kapasitet er imidlertid relativt beskjeden, derfor må MKR fortsatt spille en rolle som økumenisk motor i flere saker. Samtidig må Den norske kirke ikke komme i skade for å svekke NKRs potensiale og videre må duplisering unngås.

Det økumeniske arbeid må skje så nær menighetene som mulig. Dette prinsipp gjør det naturlig å understreke KEKs viktige rolle som et all-europeisk økumenisk organisasjon med gode forutsetninger for å arbeide med særegne europeiske problemstillinger som majoritets/minoritets spørsmål, forholdet til ortodokse kirker, asylsøkere og flyktninger og kristendom i møte med islam.

Og likeledes må vi spørre: Hva er det kun kan gjøre en global organisasjon? Og LVF som et globalt fellesskap av lutherske kirker? I lys av KVs beslutning om å arbeide videre med en invitasjon til et «Globalt økumenisk forum» vil kirkefamiliene kunne få en fornyet betydning. I denne sammenheng kan LVFs arbeid med *communio*-tanken vise seg å bli svært viktig og økumenisk nyttig.

Kirkenes Verdensråds generalforsamling i Harare

Generalforsamlingens tema "Søk Herren – gled dere i håpet" og dens budskap til kirkene "Sammen under Afrikas kors" utfordrer medlemskirkene til intet mindre enn omvendelse. Fordi økumenikk har retning mot Gud og mot den verden Gud elsker så høyt, må bot og omvendelse, gudstjenesteliv og spiritualitet få slå dype røtter i alt det vi gjør. Det tales om å

utdype det økumeniske engasjementet og at en "Ecumenism of the heart" må være målet. Det vil være en viktig oppgave for MKR å kople dette sammen med den "åndelige fornyelse" som Kirkemøtet 1998 vedtok som et nytt satsingsområde. Her vil det også ligge til rette for et samarbeid med misjonsorganisasjonene i rammen av SMM.

Samisk representasjon ved generalforsamlingen

Sammen med en samisk representant fra Den svenske kirke, var det 4 samiske delegater ved KV's generalforsamling. Av omtrent 25 urfolksdelegater til sammen utgjorde de fire fra Norden en betydelig del. Like fullt lyktes det ikke i denne omgang å få samisk representasjon i KV's sentralkomite. Etter utfordring fra de 4 samiske representantene og deres kirkelige råd, søkte riktignok de nordiske folkekirkene KV om å få samisk representasjon gjennom en kvoteringsordning. Dette førte ikke fram, og KV utfordret i stedet folkekirkene selv til å finne plass til en samisk representant innenfor rammen av den allerede eksisterende nordiske kvoten. Samisk kirkeråd kom svært sent inn på tanker om at en burde arbeide for samisk representasjon i KV's sentralkomite for de kommende 7 år. Og rådets positive erfaringer med arbeid for samisk medbestemmelse strider sterkt i mot de metoder en måtte ha benyttet seg av ved sent i prosessene og forhastet å kaste seg inn i en kamp om representasjon.

Men nyttig lærdom ble høstet også gjennom denne saken, og samisk kirkeråd både i Den svenske og Den norske kirke vil sørge for et «fast forum» med de to sentralkomiteemedlemmene for henholdsvis Den svenske kirke og Den norske kirke for å drøfte KV's urfolksprogram i kommende periode.

De samiske representantene i Harare engasjerte seg sterkt for å få nedfelt et permanent urfolksprogram i KV's virksomhetsplan for neste periode. Det var også viktig å få med i generalforsamlingens vedtak om menneskerettigheter at disse alltid vil vedrøre urbefolkningers livssituasjon.

Videreutvikling av «Nådens felleskap»

Den norske metodistisk-lutherske samtalegruppen følger opp kirkefellesskapet «Nådens felleskap» mellom vår kirke og Metodistkirken og for å videreføre den teologiske samtalen med utgangspunkt i den enigheten som er oppnådd.

Det teologiske fokus har vært en drøfting av forholdet mellom rettferdiggjørelsen og helliggjørelsen og helliggjørelsens sosiale dimensjon. I tillegg arbeider man med sider av samarbeidet som gjelder representasjon ved hverandres Årsmøter/Kirkemøter og med å stimulere til lokale initiativ til samarbeid mellom Metodistkirkens- og Den norske kirkes menigheter.

Porvoo-fellesskapet

Etablering av vennskapsmenigheter skjer også i økende grad innen rammen av Porvoo-avtalen. Temaet er på dagsorden i den såkalte Porvoo-kontaktgruppen og det tas også direkte initiativ fra våre bispedømmer. I mars ble det første kirkeledermøtet i Porvoo-fellesskapet arrangert. Arbeidet med å avklare de juridiske/kirkerettslige konsekvensene av avtalen om kirkefellesskap er igang, likeledes et teologisk arbeid om kring diakonatet innenfor våre ulike tradisjoner.

Luthersk-katolske relasjoner

Den norske luthersk-katolske kontaktgruppen har drøftet fellesanliggender av mer praktisk art, som f.eks. bruken av våre kirkehus til kirkelige handlinger i regi av den katolske kirke i Norge, samarbeid i forhold til pilegrimstradisjonene, evaluering av Kirkedager/Olavsdager i Nidaros og muligheten for tverr-konfesjonelle samtalegrupper om Felleserklæringen.

Samtalene i gruppen er først og fremst preget av å at dette er et møtested der man for øyeblikket ikke vil ta på seg store utfordringer av teologisk art.

På bakgrunn av vedtaket på LVFs Rådsmøte i juni om at det foreligger en luthersk konsensus etter at dens medlemskirker hadde uttalt seg om Felleserklæringen om rettferdiggjørelsen, har det pågått samtaler mellom LVF og Vatikanet om en undertegningsseremoni hvor LVF og Den katolske kirke erklærer at lærefordømmelsene av hverandre fra reformasjonstiden på dette punkt ikke lenger er gyldige. En slik avklaring er nå oppnådd og i løpet av inneværende år vil med all sannsynlighet en svært viktig læremessig tilnærming mellom Den katolske kirke og Det lutherske verdensforbund være et faktum.

Luthersk - reformerte relasjoner

Samtalen mellom vår kirke og Det norske Misjonsforbund er i gang. Utgangspunktet for drøftingen har hittil vært forståelsen av dåpen i lys av «Baptism, Eucharist og Ministry» (BEM)-dokumentet og hvor både trosforståelse og antropologi har vært drøftet. Planen er at de avklaringer som oppnås gjennom disse samtalene, skal publiseres i et dokument hvor både enighet og uenighet mellom våre to kirkesamfunn tydeliggjøres.

Å underskrive Leuenbergkonkordien fra 1973 som et tilstrekkelig grunnlag for en avklaring av vår kirkes forhold til reformerte og unerte kirker i Europa i det såkalte Leuenberg kirkefelleskap, har gjentatte ganger fått en positiv vurdering både i Bispemøtet, MKR og TN. Samtidig har behovet for å avklare dette kirkefelleskapets selvforståelse og implikasjonene av en eventuell tilslutning blitt tydeligere. Dette ble ikke minst klart gjennom det offisielle samtalemøtet som ble ført med Leuenbergs Eksekutivkomite i Oslo i mai. MKR har på denne bakgrunn bedt TN forberede en sak til Kirkemøtet 1999 med sikte på et vedtak om å undertegne Leuenbergkonkordien med en signatarforklaring som tydeliggjør vår kirkes premisser for å underskrive nå 26 år etterpå.

Nasjonalkomiteen for LVF

I 1998 har Mellomkirkelig råd arbeidet med å tilrettelegge for en fornyelse av Nasjonalkomiteen for LVF i Norge. Denne komiteen har i alle år vært identisk med MKR. På en av årets siste dager møttes representanter for de to norske lutherske medlemskirker i LVF sammen med representanter for 8 lutherske organisasjoner samt Kirkens Nødhjelp til det første møtet i en nyorganisert Nasjonalkomite. Hovedformålet med dette er å søke å styrke relasjonene i Norge mellom LVFs medlemskirker, mellom disse kirkene og organisasjoner som har relasjoner til LVFs medlemskirker i andre land og vår felles deltakelse i og holdning til den lutherske kirkefamilie.

Vennskapsmenigheter

Den overveiende positive erfaringen i våre menigheter til vennskapsmenighets-relasjoner til menigheter i andre deler av verden har i 1998 forsterket seg og er et meget gledelig frukt av blant annet Mellomkirkelig Råds systematiske virksomhet over flere år. En landskonferanse om temaet "Vennskapsmenighet" er arrangert med KUI som drivkraften. Konferansen hadde stor deltakelse og gav klar beskjed om at erfaringsutveksling rundt dette er ønskelig og strategisk viktig. Mellomkirkelig Råd har blant annet av denne grunn brakt temaet vennskapsmenigheter inn i SMM-samarbeidet for å få en felles gjennomtenking av egenart og eventuelle fellestrekk ved ulike modeller for kontakt mellom menigheter i vår kirke og menigheter i andre land.

Pilotprosjekt

I samarbeid med Hamar bispedømme, Det norske misjonsselskap og Kirkens Nødhjelp har Mellomkirkelig Råd i 1998 deltatt i etableringen av et 3-årig prosjekt for styrking av lokalmenigheters økumeniske og internasjonale engasjement for rettferdighet og verdensmisjon. Initiativet har kommet fra Hamar som har ønsket å bringe de nevnte tre parter sammen for å samarbeide om å fornye menighetenes engasjement for internasjonalt arbeid i bred forstand. Mellomkirkelig Råd har brukt av sitt Fond for Økumenisk Innsats til å finansiere sin andel av prosjektbudsjettet.

Religions- og livssynsfrihet

Gjennom å lede arbeidet med å forberede, gjennomføre og følge opp Oslo-konferansen om religions- og livssynsfrihet hvor ca. 150 representanter for religions og livssynssamfunn, menneskerettighets-organisasjoner og institutter, internasjonale organisasjoner, FN og regjeringer deltok, er Den norske kirke blitt minnet om den sentrale plass art. 18 i Verdenserklæringen har. Samtidig er mange blitt minnet om flere av de store problemer knyttet til utøvelsen av denne rettighet. Likeledes er vi gjennom denne prosessen blitt hjulpet til å se ulike sider ved vår kirkes rolle som statskirke i lys av religions- og livssynsfriheten for borgere av dette land.

Konferansen kom istand som et vellykket samarbeid mellom MKR, Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn i Norge og Utenriksdepartementet. Samarbeidsrådet består av alle religions- og livssynssamfunn i Norge. «Oslo-erklæringen» ga initiativtakerne mandat til å gjennomgå anbefalingene fra konferansen og lage en plan for hvordan dette initiativet kan utvikle seg til å bli en internasjonal koalisjon til styrking av religionsfriheten. Dette arbeidet er igang.

Og norske myndigheter har - som et resultat av konferansen- gitt øket prioritet til dette arbeidet innenfor sin framtidige internasjonale virksomhet. Koordineringen med Utenriksdepartementet har vært meget nær og god på dette feltet og de mest konkrete resultater hva angår oppfølging har kommet innenfor OSSE.

I 1998 har også vært preget av engasjement fra rådets side i samfunnsdebatten og opinionsspåvirkningen rundt spørsmålsstillinger som handler om det flerkulturelle Norge. MKRs generalsekretær har deltatt som eneste kirkelige representant i Forum for det flerkulturelle Norge inntil forumet ble avviklet. Rådet har vært med å mobilisere til en kirkelegasjon som besøkte Oslos største moskee for å overbringe en solidaritetserklæring til en rekke immamer da "innvandrerhetsen" var som verst.

Også i de bi-laterale samtaler med Islamsk råd i Norge og med Mosaisk trossamfunn har MKR blitt konfrontert med meninger og holdninger om DNK som er utbredt i det flerkulturelle Norge. I disse møtepunktene er det av stor betydning at rådets deltagelse også i økende grad kan være informert av den kontakten som er med islam og jødedom blant annet gjennom Midtøsten-engasjementet.

KIRKE OG SAMFUNN

Forbruk og rettferd

Kirkemøtets handlingsprogram «Forbruk og rettferd» fra 1996 følges løpende opp av en stabgruppe i de sentralkirkelige råd under ledelse av KUI. Det er dannet et landsdekkende

kontakt nett med bispedømmene om programmet som sikrer informasjon, koordinering og ideutvikling og hvor også Kirkens Nødhjelp deltar. Like viktig er deltakelsen i nasjonale nettverk som Miljøheimevernet og Forum for miljø og utvikling.

En 2-års rapport ble lagt frem for Kirkemøtet 1998.

Fars-rolle utvalget

Kirkerådet har vært representant i IKOs farsrolle-utvalg, som slutførte sitt arbeid i 1998. Utvalgets arbeid er sammenfattet i boken "Fars bok" som ble lansert på en dagskonferanse, bl.a. med barne- og familieminister Valgerd Svarstad Haugland. Ved siden av boken har utvalget overlevert en liten betenkning om sitt arbeid til Kirkerådet. Kirkerådet har stått for et samtale-hefte til temaet med tittel "Ærlig talt, far!", som ska utgis av IKO i starten av 1999. Kirkerådet har også deltatt på forskjellige konferanser om tematikken manns-/farsrolle, bl.a. en i regi av Forskningsrådet og en i regi av Statsministerens kontor.

UNGDOM

Ungdommens Kirkemøte

Hovedsatsingen i 1998 var Ungdommens Kirkemøte i Trondheim. Åtte bispedømmer var representert med to representanter hver, videre var en rekke av de frivillige organisasjonene representert, til sammen samlet Ungdommens kirkemøte ca 35 ungdommer.

Ansvar for forberedelsen og gjennomføringen ble lagt til Utvalg for ungdomsspørsmål, et rådgivende organ for ungdomsspørsmål. I forhold til praktiske oppgaver var det et nært samarbeid med en lokalkomite i Trondheim.

Ungdommens Kirkemøte arbeidet gjennom ulike verksteder: "Seksualitet og kirkas forkynnelse", "Ora et labora", "Høymessa på vei", "Ordets skole", "Max Havelaar", "Økoteam" og programmet "Mangfold og dialog". Videre vedtok møtet flere resolusjoner: Seksualitet og kirkens forkynnelse, Bønn og Bibel, Forbruk og rettferd, Norge 1998 – et flerkulturelt samfunn og Ung i kirken. Resolusjonene inneholder klare utfordringer i forhold til Kirkemøtet.

Kirkerådet har fått seg forelagt en bred evaluering. Generelt kan det sies at Ungdommens Kirkemøte ble opplevd som svært vellykket og at det her ble skapt en ny felles arena for konstruktiv drøfting av spørsmål som opptar ungdom i Dnk, som bryter eksisterende skillelinjer mellom forskjellige organisasjoner og tradisjoner.

Det ble også lagt et godt grunnlag for det videre arbeid med strukturen av ungdomsarbeidet i Dnk på alle nivåer. Dette kan bl.a. føre til et tydeligere mandat og rolleforståelse av utvalg for ungdomsspørsmål på nasjonalt nivå.

Representanter for Ungdommens Kirkemøte deltok også på konsultasjonen "Ungdom uten kirke?" som IKO arrangerte i samarbeid med Kirkerådet, NKSS og KFUK/M. Her hadde Kirkerådet, sammen med IKO, sekretariatsansvaret. Dette arbeidet skal i 1999 følges opp av en prosjektgruppe som skal utarbeide forslag til plan for en felles ungdomssatsing i Dnk, i nær samarbeid med Nemnd for ungdomsspørsmål.

Mål- og strategidokumentet for Dnk for 1997-2000 hadde som et av sine delmål:

"Styrke det kristne barne- og ungdomsarbeide og unges deltakelse i kirkens virksomhet, og arbeide for stabile nettverk rundt barn og ungdom". Selv om det i tiden fremover fortsatt er svært mye å gjøre på dette feltet, har de tiltak som er gjennomført i 1998 bidratt på en positiv og konstruktiv måte til dette delmål.

Ungdom og økumenikk

Temaet ungdom og økumenikk har lenge ligget forholdsvis uberørt av de sentralkirkelige prioriteringer. Mellomkirkelig Råd har imidlertid i året som er gått begynt å ta fatt i oppgaven med å utruste og tilrettelegge for at ungdom i vår kirke kan ta mer del i økumenisk og internasjonalt arbeid. Rådet har søkt å legge større vekt på å sende ungdom til møter i utlandet og slik få både økumenisk og internasjonal erfaring. 30 % av delegatene i vår kirkes delegasjon til KVs generalforsamling var ungdom (3) og 2 deltok som stewards. Ungdom har deltatt på Nordisk-Tysk kirkekonvent og som del av KVs delegasjon på Klimamøtet i Tokyo. Dette er i sin tur personer som det bør bygges rundt i tiden som kommer.

Norsk Økumenisk ungdomsforum under NKR er i ferd med å finne en arbeidsstil som kan vise seg å bli svært effektiv og nyttig for arbeidet med å tilrettelegge for at økumenisk og internasjonalt arbeid blir en arena for bygging av ungt lederskap i vår kirke.

KVINNESPØRSMÅL OG LIKESTILLING

Arbeidet med kvinne- og likestillingsspørsmål har skjedd innenfor rammen av Det økumeniske tiåret med temaet "kirker i solidaritet med kvinner", som i 1998 var inne i sitt siste år. Virksomheten har dermed blitt preget av innsats for å komme i havn med de prosjektene Kirkemøtet har vedtatt, markering av avslutningen av tiåret og forberedelse av videreføringen av tiårets anliggender.

Arbeid mot vold og overgrep har etterhvert blitt tiårets mest ressurskrevende innsatsområde, og det aller meste av virksomheten skjer i regi av Kirkelig ressurscenter for mishandlede kvinner. Det er en glede å registrere senterets seriøse og mangefasetterte arbeid. Ressurscenteret har store utviklingspotensialer og er allerede og vil bli i enda større grad en viktig ressurs både for de personene som bruker senteret og for kirken som helhet. Senteret er avhengig av ekstern finansiering. Den økonomiske støtten senteret i flere år har mottatt fra Opplysningsvesenets Fond må trappes ned, samtidig som senteret må sikres en statlig finansiering. Antallet saker og henvendelser er stadig økende og en må med sorg konstatere at overgrepstilfeller i kirke- og kristne organisasjoner tar så mye av kapasiteten at muligheten for å arbeide offensivt i forhold til vold i parforhold, som jo var senterets utgangspunkt, er sterkt begrenset. Et nytt og vel enda mer usynliggjort problemfelt som er blitt drøftet dette året, er overgrep mot gutter og menn. Det er nødvendig at dette blir fulgt opp i det kommende året.

Inkluderende språk har vist seg å være et av de tyngste temaene å arbeide med, men en har registrert en økende innsikt i spørsmål som gjelder dette og en økende forståelse for betydningen av et språk i gudstjenesten som er inkluderende og som avspeiler både kvinners- og menns erfaringer. Den konsultasjonen om temaet som ble arrangert i et samarbeid mellom Teologisk nemnd og Komiteen for det økumeniske tiåret og hadde representanter for de viktigste organene når det gjelder liturgi og gudstjenesteliv som deltakere, var med og bidro til dette. Komiteen har også på andre måter, ved uttalelser og henvendelser forsøkt å løfte fram dette anliggendet. Hvor stor betydning dette arbeidet i realiteten har hatt, er det vanskelig å vurdere. Arbeidet er på tross av alt som er gjort, bare i en tidlig fase. Anliggendet må føres videre og integreres i de sammenhengene der det er naturlig.

Markeringen av avslutningen av Det økumeniske tiåret skjedde både nasjonalt og internasjonalt ved "Decade Festival" i tilknytning til generalforsamlingen i Kirkenes Verdensråd. Begge markeringene var, hver på sin måte en inspirerende manifestasjon av mangfoldet og engasjementet i arbeidet med Det økumeniske tiåret. Bildet både nasjonalt og i enda større grad internasjonalt, er imidlertid langt fra entydig når det gjelder kvinners situasjon og stilling. Det spørsmålet en må stille, er om dette engasjementet i vår egen kirke når ut og virkelig får være en kilde til fornyelse og vekst. I hvor stor grad får kvinners kritiske, konstruktive og utradisjonelle bidrag rom og stimulans? Det økumeniske tiåret har blant annet bidratt til viktige prinsippvedtak, lover og forskrifter som skal fremme likeverd og likestilling for kvinner generelt og kvinnelige prester spesielt. I løpet av dette året har en likevel blitt på ulike måter blitt minnet om at det fremdeles er mye som gjenstår når det gjelder endring av holdninger og praksis.

Våren 1998 ble det avholdt et dialogmøte om kvinneprestspørsmålet. Representanter fra ulike organisasjoner deltok, og det ble her bl.a. etterlyst et arbeid med alternativt tilsyn.

DIAKONI

Det diakonale feltet bestemmes i hovedsak av to faktorer, Kirkemøtets satsingsområder og prioriteringer, samt samarbeidsprosjekter initiert "utenfra". Sistnevnte kan på det diakonale området bli ganske omfattende og tidkrevende. De vurderes imidlertid av stor verdi, både for den mulighet for innflytelse som gis i disse sammenhenger og på grunn av den dyd av nødvendighet som samarbeid er på dette feltet.

Kirkemøtets satsingsområde "Prosjektorientert diakonal satsing"

Dette satsingsområdet har eksistert siden 1996. Det man da først tok tak i var å oppdatere Plan for diakoni, oversette den til engelsk og gi den en ny lay-out. Samtidig ble det lagt en strategi for fornyet lansering og bruk av planen i menighetene. Bispedømmenes diakonikonsulenter ble viktige samarbeidsparter i denne satsingen, og jevnlig informasjon til og møter med konsulentene har derfor vært viktig. På sist møte i desember 1998 viste en muntlig rapportrunde at de fleste bispedømmene er igang med en planmessig og målrettet relansering av diakoniplanen i menighetene. Satsingsområdet har også motivert mange menigheter til å forberede lokale diakoniprojekter for støtte over Opplysningsvesenets fond. Det er imidlertid mer uvisst hvor mange av disse søknadene som er innvilget av bispedømmerådene.

Blant de områder som særlig har vært pekt på som aktuelle for tildelinger over Opplysningsvesenets fond har vært tiltak vedr. menigheten som fellesskap. Kirkerådet har selv investert i en egen medarbeider som spesielt arbeider for tilrettelegging for funksjonshemmede i menighetene.

Kirkens arbeid blant mennesker med psykisk utviklingshemming

Dette satsingsområdet gikk over i annen fase i 1995. Da sluttet den ansatte prosjektlederen, og Kirkerådet fikk et koordineringsansvar i satsingsperioden. Det ble utarbeidet et kort strategidokument som arbeidet senere har styrt etter. Hovedmålsettingene her var å vedlikeholde nasjonalt nettverk og å bidra til kompetanseoppbygging. Fram mot avvikling av dette satsingsområdet i 1999 har det vært viktig å styrke det regionale leddet med tanke på videreføringen av dette viktige arbeidet. Det har i denne perioden blitt opprettet fire regionale spesialstillinger på feltet, hvilket betyr svært mye for de regioner der disse finnes. Det er ingen tvil om at denne type arbeid trenger kompetente ansatte til å motivere og formidle

kunnskap til menighetene. Blant de kompetanseutviklingstiltak som Kirkerådet har bidratt til er materiellutvikling, konfirmantlærerprosjekt og etablering av videreutdanning for kirkelig ansatte på feltet.

Andre områder:

Kirkerådet overtok ansvaret for koordinering av Kirkens katastrofeberedskap 1.oktober 1996 og har opprettet en ressursgruppe til å følge dette arbeidet.

Hovedmålsettinger er å bidra til at bispedømmenes beredskap alltid er intakt og å bidra til kompetanseoppbygging på feltet. Dette er bl.a. imøtekommet ved en landskonferanse høsten 1998 for kirkelig LRS-personell.

Kirkerådet er videre med i et samarbeid med andre store organisasjoner om Sorg og omsorg og har for tiden ledervervet der. Vi deltar i det såkalte ROK-prosjektet (Rusmidler-Oppvekst-Kirke) sammen med andre kirkelig instanser, vi deltar i FRISAM og er med i et felles forum om familien - også dette sammen med andre kirkelige instanser. Videre har Kirkerådet kontakt og samarbeid med Kirkens Familievern, For Livsrett og Menneskeverd og andre.

I samarbeid med IKO arrangerte Kirkerådet våren 1998 en internasjonal konferanse om forebyggende familiarbeid. Et tema som vil bli fulgt opp i videre arbeid i sekretariatet.

Kirkens arbeid blant mennesker med fysisk funksjonshemming

Kirkerådet har tilsatt egen konsulent for å arbeide med spørsmål knyttet til kirkens forhold til mennesker med fysisk funksjonshemming. Saken er med dette satt på dagsorden. Det holdningsskapende arbeid har stått sentralt i første fase av arbeidet, og vi også være sentralt i det videre arbeidet.

Homofile i menigheten

Som et ledd i arbeidet med oppfølging av dialogprosessen inviterte Kirkerådet representanter fra Åpen Kirkegruppe til et møte hvor alle bispedømmerådsledere og Kirkerådets formann deltok. For å stimulere til fortsatt bruk av studieheftet "Homofile i kirken" og med tanke på videre dialog i menighetene er anliggendet også tatt opp i en artikkel i Krikeaktuelt. Mange bispedømmeråd har også invitert representanter fra Åpen Kirkegruppe som et ledd i dialogprosessen.

MENNESKERETTIGHETER OG URBEFOLKNINGSSPØRSMÅL

Arbeid for menneskerettighetene 50 år

Mellomkirkelig råds forpliktelse til aktivt å søke å fremme menneskerettighetene har i 1998 vært fremmet på ulike måter. Hovedstrategien er å arbeide gjennom det internasjonale kirkelige nettverk, men også bilateralt i forhold til land hvor dette er ønskelig. Et eksempel på dette vil være Rådets samarbeid med Den norske Helsingforskomiteen om minoritetenes situasjon i Tyrkia og publikasjonen etter denne reisen.

Et eksempel på deltakelse i det internasjonale nettverk vil være Colombia. I begge tilfeller har MKR sendt personer til å besøke landene.

Samarbeidet med Kirkens Nødhjelp om strategier for menneskerettighetsarbeid har vært et viktig element i MKRs engasjement. KNs globale virksomhet og nærvær bringer organisasjonen i nærkontakt med menneskerettighetsutfordringer hvor lokale kirker som vi

møter i LVF eller KV, er involvert eller trenger å utfordres. I slike tilfeller kan informasjon og konsultasjon med oss være en styrke for KN, i andre tilfelle er det vi som kan ta initiativ fordi det er vanskelig for dem.

Mellomkirkelig råd har sammen med KUI og Kirkenes Nødhjelp representert kirkene i Norge i den nasjonale Dugnad-98 rundt opplæring i menneskerettigheter. Selv har vi utgitt 2 publikasjoner; menneskerettighetene i konfirmantundervisningen (konfirmantheft og lærervegledning) og Håp for verden- kirken og menneskerettighetene. Arbeidet med disse publikasjonene har involvert en stor gruppe mennesker i vår kirke med en betydelig kompetanse innen dette feltet. Det er imidlertid fremdeles vanskelig å spre slike publikasjoner tilstrekkelig bredt i kirken.

Gjennom Kirkemøtets dokument «Hva er da et menneske» bekreftes vår kirkes grunnleggende syn om at kampen for menneskerettighetene henger sammen med vår tro på den treenige Gud som skaper, frelser og forløser og utfordrer oss som enkeltmennesker og som fellesskap til konkret å ta del i arbeidet sammen med andre. Kirkenes deltakelse i markeringen av Verdenserklæringens 50 års jubileum i Gamle Losjen i Oslo i august var en markering av det brede engasjement som idag er i det norske samfunn på dette helt sentrale feltet for menneskenes framtid. I forbindelse med denne feiringen ble viktigheten av Mellomkirkelig Råd mangeårige engasjement igjen understreket.

Den internasjonale kirkelige urfolkskonferansen i Karasjok

Konferansen var en viktig markering av Samisk kirkeråds engasjement og en oppfølging av rådets arbeid nedfelt i KM sak 13/97: «Urfolk i den verdensvide kirke med utgangspunkt i samisk kirkeliv».

Gjennom SKR's søknad til Utenriksdepartementet om midler til konferansen ble det bedt om å utvide geografisk de områder departementets bevilgninger tidligere hadde omfattet. Dette var begrunnet i urfolk bor på alle fem kontinenter. Gjennom midler fra Utenriksdepartementet ble konferansen mulig; i tillegg til en egenandel fra kirken selv. Konferansen var et godt eksempel på at det som begynte som et kirkelig urfolksengasjement i Samisk kirkeråd, nå var blitt en sak for hele Den norske kirke. I den såkalte «Karasjok-erklæringen» blir også menigheter og bispedømmeråd utfordret til å «minne hverandre på at å samarbeide med urfolk er en del av kirkens kall».

Videre ble Kirkenes Verdensråd og andre internasjonale kirkelige organisasjoner utfordret til å gjennomgå tidligere vedtak vedrørende situasjonen for verdens urfolk. Konkret skjedde dette i Harare under Kirkenes Verdensråds 8. generalforsamling i desember 98

Den norske kirke og Midtøsten

I økende grad har Mellomkirkelig Råds oppmerksomhet rettet seg mot Midtøsten. I dette engasjementet ligger det både kirke-kirke-samarbeid, engasjement for religionsfrihet, de kristnes framtid i Det hellige land og palestineres rett til å bo, arbeide og utøve sin gudstjeneste i Jerusalem. En større delegasjonsreise til Libanon, Syria, Jordan og Jerusalem har stått sentralt i arbeidet og har dannet grunnlag for at Mellomkirkelig råd har utarbeidet en «Strategi for Den norske kirkes engasjement i Midtøsten».

Gjennom dannelsen av Stiftelsen Oljeberget har Mellomkirkelig Råd stått i spissen for et økumenisk engasjement for å hindre at LVFs eiendom på Oljeberget i Jerusalem kommer

under press fra ulike interesser på grunn av et stort påbeløpt underskudd for driften av Augusta Victoria sykehuset gjennom en periode preget av de politiske problemene som Oslo-avtalen mellom Israel og PLO paradoksalt resulterte i. Med det norske Utenriksdepartement som samarbeidspartner er det Stiftelsens oppgave å bidra til et sterkere internasjonalt og økumenisk nærvær på eiendommen.

Den norske kirke og flyktningene

Tidlige i 1998 utga vi publikasjonen «Jeg var fremmed» som representerte en synliggjøring av KVs flyktningear og vår kirkes respons på dette. På dette heftet er det kommet mange gode tilbakemeldinger fra menighetene. Det er arbeidet med høringsuttalelser til foreslåtte endringer i Utlendingsloven.

Kirkeasylutvalget overrakte i april 1998 med en rapport med «Erfaringene med kirkeasyl siden 1993». MKR sluttet seg til rapporten og vedtok å oversende den som en vegledning til menighetene. Sommeren og høsten 1998 var preget av den vanskelige situasjonen som kirkeasylanter og menigheter opplevde sammen som resultat av langvarig opphold i kirkene. Dette galt særlig den nye gruppen av asylsøkere fra Øst-Slavonia som i økende grad kom i fokus som følge av en tydelig tretthet og ny usikkerhet om hva som er menighetens rolle i en kirkeasylsituasjon.

MKR's rolle inn i dette har vært å være en samtalepartner og rådgiver for menighet og bispedømmene. Telefonhenvendelsene fra menigheter er imidlertid gått ned noe som tyder på at den avtalte rollefordeling mellom sentralt og regionalt nivå fungerer bedre.

Sammen med NKRs generalsekretær og kirkeasylutvalgets leder biskop Steinholt har MKR's generalsekretær hatt flere møter med Justisdepartementets politiske ledelse om situasjonen. På alle de felter hvor det har skjedd en viss oppmykning fra regjeringens side, så som kjønnsespesifikk forfølgelse, ikke tilbakesending ved lang oppholdstid, større hensyntaken til forfølgelse på religiøst grunnlag som selvstendig kriterium, har MKR vært i dialog med Regjeringen.

INTERNASJONALE SPØRSMÅL

Kirkens U-landsinformasjon (KUI)

KUI er en del av Den norske kirkes virksomhet med spesiell fokus på informasjon, holdnings- og handlingsskapende arbeid med nord-sør forhold, og med særlig interesse til

- menigheter i Den norske kirke, rådsstruktur på regionalt og sentralt plan
- kristne organisasjoner og kirker utenfor DNK
- allmennheten.

KUI startet året i henhold til den nye 4-årige rammeavtale (1998-2001) som er inngått mellom Kirkerådet og NORAD. Samtidig ble det foretatt drastiske økonomiske nedskjæringer for alle rammeavtaleorganisasjonene, herunder også KUI. Dette betydde bl.a. reduksjon i sekretariatet. I tillegg ble reglene for bruk av NORAD-informasjonsmidlert til lønn og administrativ virksomhet strammet inn. Fremtidige tildelinger vil vise om NORAD-midlene vil kunne brukes til annet enn rene informasjonstiltak, og om Kirkerådet må gå inn med full eller delvis støtte til lønn og administrasjon hvis man ønsker å opprettholde KUI som en del av Den norske kikes virksomhet.

KUI deltok i 1998 i en omfattende evalueringsprosess av rammeavtaleorganisasjonene, igangsatt av DU. Rapporten som ble utført av et konsulentfirma og overlevert DU høsten

1998, gir en meget positiv omtale av KUIs virksomhet. Generelt vurderes det som fortsatt viktig i Norge å drive holdnings- og handlingsorientert arbeid med nord-sør spørsmål. Tiden vil vise hvordan bevilgende myndigheter vil følge opp denne vurderingen.

KUI har benyttet seg av ulike innfallsvinkler til sitt arbeid: utvikling av materiell, møte med "brukerne" gjennom eminar og møtevirksomhet, støtte til lokale menighets og grupper arbeid med nord-sør forhold, studieturer og nettverksbygging på nasjonalt og internasjonalt plan.

KUI har gjennom de seneste år utviklet en del menighetspedagogisk materiell til både gudstjenestebruk, til studievirksomhet og til temaer som berører feltet internasjonal diakoni. Salget av hefter, billedtepper m.m har toppet seg i 1998 med en omsetning på vel 35.000 kr. En del materiell distribueres gratis (U-landsavis/magasinet "Du verden", mindre informasjons- og veiledningsbrosjyrer o.a.).

Salg og etterspørsel forteller en del om interessen for de temaer KUI er opptatt av: "Forbruk og rettferd" med undertemaer som rettferdig handel, ressursbevissthet, bruk av tid og penger, gjeldsslette, klimaspørsmål, Lokal Agenda 21 m.m. Andre emner er menneskerettigheter, flyktninger og fremmede, kvinner i verden, vennskapskontakter og kulturformidling.

Der hvor materiell følges opp i form av seminar- eller verksted/undervisningsvirksomhet oppleves en merkbar interesse for temafelt og materiell. Det er imidlertid vanskelig å måle den totale interesse for og effekt av diverse utgivelser. KUI ser frem til offentliggjørelse av en hovedfagsoppgave i pedagogikk som vil foreligge våren 1999. Oppgaven tar for seg temaet "Fred, global rettferdighet og vern om skaperverket. En pedagogisk utfordring for kirken En kartlegging og en beskrivende drøfting av menighetenes kunnskaps-, holdnings- og handlingsskapende arbeid med nord-sør spørsmål.

Internasjonale gjeldsspørsmål

Et hovedfokus i 1998 har vært kirkens deltakelse i arbeidet for gjeldssanering til de aller fattigste land . Fra kirkenes side har bibelske jubelårstekster fra Det gamle testamentet vært trukket fram for å belyse utfordringen og spørsmålet sto særdeles sentralt under KVs generalforsamling i Harare som også abga en lengre apell om omfattende gjeldsslette for de fattige land. Mellomkirkelig Råd har deltatt aktivt i den økumeniske forberedelsen av denne uttalelsen som generalforsamlingen vedtok å oversende til sine medlemskirker. Den norske kirkes delegasjon sluttet seg enstemmig til dette dokumentet. Men også under påvirkning fra tusenårsskiftet står behovet for en «ny start for de fattige land» sentralt og gjennom NKR har Den norske kirke deltatt aktivt i «Jubilee 2000 «-kampanjen . I en uttalelse fra KISP har Mellomkirkelig Råd hilst Regjeringens Handlingsplan for gjeldsanering velkommen samtidig som vi i kritiske ordelag har utfordret norske myndigheter til å gå lenger.

KOMMUNIKASJON OG INFORMASJON

Informasjonsvirksomheten omfatter nettverksarbeid og produksjon av materiell med tanke på rådsmedlemmer og ansatte i Den norske kirke, bistand i kirkens møte med offentligheten og service overfor mediene i kirkespørsmål.

Meldingsbladet Kirkeaktuelt ble lagt om redaksjonelt og distribusjonsmessig fra 1.1.98 og er blitt en langt bedre informasjonskanal. Omleggingen ble gjort for å nå lenger ut i kirken med informasjon om spørsmål som står på dagsorden i de sentralkirkelige organer. Bladet er nå

bedre tilpasset de lokalkirkelige rådenes informasjonsbehov. Kirkeaktuelt kom i løpet av året i fem 16-siders utgaver med 4-fargers trykk, og opplaget økte fra 7.800 til hele 21.000 eksemplarer ved at bladet ble sendt til alle menighetsrådsmedlemmer. Menighetsrådene har finansiert merkostnadene ved omleggingen ved i stor grad å følge oppfordringen om å betale kr.50,- i årsabonnement pr.rådsmedlem. Dette tar vi som et tegn på at bladet blir godt mottatt.

Etter to år med Den norske kirkes websider på Internett har det ved hjelp av ekstern konsulent vært arbeidet får å gjøre www.kirken.no til et mer sentralt nettsted. I dette arbeidet inngår oppdatering og utvidelse av stofftilfanget samt en forbedring av søkemulighetene. Det er innledet samarbeid med bispedømmene om presentasjon av informasjon fra bispedømmene på nettsidene. Presentasjon av de nyutviklede nettsidene vil først skje på nyåret. Flere kirkelige samarbeidsorganer er også blitt knyttet til nettstedet. På et senere tidspunkt vil også menighetene bli tilbudt et opplegg for en begrenset tilknytning til kirkens nettsider.

Det har vært bemerkelsesverdig sterk interesse fra offentligheten for kirken i forbindelse med de uvanlig mange bispevalgene i 1998. Det har vært et betydelig behov for pressetjenester i forbindelse med bispevalgene i Stavanger, Oslo, Borg og Agder, og Kirkeinfo har bistått bispedømmene i den forbindelse. Det har omfattet utsendelse av intervju med de nominerte kandidatene til alle stemmeberettigede ved valgene og pressetjeneste i forbindelse med utnevning og vigsling. Ellers har NRK-Fjernsynet ikke hatt kapasitet til å prioritere planlagt kontaktmøtevirksomhet om gudstjenester på TV.

INTERN ADMINISTRASJON

Generelt har året vært preget av et høyt arbeidstempo kombinert med ledighet i stillinger. Det har vært personalskifte i flere stillinger, mens andre er holdt vakante av budsjettmessige hensyn. Til tross for dette har de fleste arbeidsoppgaver blitt ivaretatt.

Situasjonen i forhold til Samisk kirkeråd har vært spesielt sårbar grunnet et lenger sykefravær. Det at de tre råd har et felles sekretariat har imidlertid resultert i at arbeidet med samisk kirkeliv ikke har brutt sammen. For Samisk kirkeråd ble erfaringene i 1998 en bekreftelse på at rådet har mye å vinne ved en felles lokalisering med Kirkerådet.

Etter den tre års-periode som Samisk kirkeråd hadde gitt seg selv til å prøve ut lokalisering av kontoret til Kirkens Hus i Oslo, geografisk fjernt fra tradisjonelt sett samiske områder, gjorde rådet i september 1998 følgende vedtak : «Samisk kirkeråd lokaliseres til Kirkens Hus i Oslo for den kommende 6-års perioden. Samtidig opprettholdes et prosjektkontor i Karasjok.».

Lokaliseringen av Samisk kirkeråd til Oslo har hatt avgjørende betydning for den sentral-kirkelige posisjon som rådet har oppnådd gjennom de 6 årene siden siden opprettelsen i 1992.

